

De inzet van familienetwerkberaden in de preventieve jeugdbescherming

Samenvatting

Universiteit van Amsterdam, Forensische Orthopedagogiek

S. Dijkstra, MSc

dr. H. E. Creemers

dr. J. J. Asscher

prof. dr. G. J. J. M. Stams

De inzet van familienetwerkberaden in de preventieve jeugdbescherming

Samenvatting

Universiteit van Amsterdam, Forensische Orthopedagogiek

S. Dijkstra, MSc

dr. H. E. Creemers

dr. J. J. Asscher

prof. dr. G. J. J. M. Stams

Amsterdam, november 2016

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het WODC, afdeling Externe Wetenschappelijke Betrekkingen, ministerie van Veiligheid en Justitie.

Begeleidingscommissie:

prof. dr. D.J. de Ruyter (voorzitter)

dr. E.G.M.J. Berben

dr. D.H.M. Bodden

mr. W.M. de Jongste

drs. A. P. M. Pont

Samenvatting

In artikel 4.1.2 van de Jeugdwet (2015), dat geldt voor de (vrijwillige) jeugdhulp en de jeugdbescherming, is vastgelegd dat de jeugdhulpaanbieder of de gecertificeerde instelling ouders als eerste de gelegenheid moet bieden om, binnen een redelijke termijn, een familiegroepsplan op te stellen om de problemen in het gezin aan te pakken. Eén van de manieren om een familiegroepsplan op te stellen is middels een familienetwerkberaad. Een familienetwerkberaad is een besluitvormingsmodel om een plan te maken om de (opvoedings)problemen binnen een gezin aan te pakken, waarbij nadrukkelijk de focus ligt op het aanwenden en versterken van contacten vanuit het sociale netwerk. Waar doorgaans de jeugdhulpverlener, samen met het gezin, een plan maakte om de problemen in het gezin aan te pakken, wordt nu de verantwoordelijkheid en regie voor het maken en uitvoeren van een plan neergelegd bij het gezin en het netwerk. Echter, ondanks de brede steun voor en investering in familienetwerkberaden is er nog weinig bekend over de uitkomsten van de inzet hiervan voor de bescherming van kinderen. Een recent gepubliceerde meta-analyse naar de effectiviteit van familienetwerkberaden in de jeugdzorg laat zien dat robuust onderzoek op dit gebied schaars is. Ook blijkt uit deze meta-analyse dat de inzet van familienetwerkberaden, in vergelijking met reguliere jeugdbescherming, niet effectiever is in het reduceren van kindermishandeling, uithuisplaatsingen en de inzet van professionele zorg.

In navolging van het eerder verschenen rapport ¹ over de inzet van familienetwerkberaden in de jeugdbescherming, richt het huidige rapport zich de inzet van familienetwerkberaden in het voorliggende werkveld, namelijk de preventieve jeugdbescherming. In deze fase van de hulpverlening zijn er serieuze signalen dat een kind niet veilig is of zich onvoldoende ontwikkelt. Bovendien twijfelt de jeugdhulpverlener of de ouder(s) dit onderkennen dan wel voldoende of de juiste stappen zetten om de zorgen weg te nemen. De professional gebruikt in deze fase zijn autoriteit om aan te dringen op verandering. Met huidig onderzoek is getracht antwoord te geven op de vraag “Zorgt de inzet van familienetwerkberaden voor een betere bescherming van kinderen en jongeren in de preventieve jeugdbescherming en door welke kenmerken wordt dit beïnvloed?”. Drie deelvragen zijn hierbij geformuleerd: 1) Wat is de slagingskans van familienetwerkberaden bij gezinnen in de preventieve jeugdbescherming, ofwel, in welk percentage van de gezinnen waar een familienetwerkberaad wordt voorgesteld wordt een familiegroepsplan opgesteld?, 2)

¹ Zie: [https://www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/2384a-evaluatie-van-de-inzet-van-\(familie\)netwerkberaad-eigen-kracht-conferenties-\(ekc\)-in-jeugdbescherming.aspx](https://www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/2384a-evaluatie-van-de-inzet-van-(familie)netwerkberaad-eigen-kracht-conferenties-(ekc)-in-jeugdbescherming.aspx).

Wat zijn de korte termijn resultaten (drie maanden na totstandkoming van een familienetwerkberaad) van familienetwerkberaden in termen van het terugdringen van kindermishandeling, het verminderen van het aantal uithuisplaatsingen, het verminderen van het aantal ondertoezichtstellingen en het verminderen van de inzet van professionele zorg? en 3) Welke gezinskenmerken beïnvloeden de resultaten van familienetwerkberaden?

Voor het huidige onderzoek is een quasi-experimenteel design gebruikt met data afkomstig van drie verschillende organisaties, te weten Jeugdbescherming Regio Amsterdam, Bureau Jeugdzorg Limburg en Altra Jeugd en Opvoedhulp. Bij deze organisaties worden verschillende vormen van familienetwerkberaden ingezet, namelijk Eigen Kracht conferenties (EK-c), FamilieNetwerkBeraden doorontwikkeld vanuit de Sociale Netwerk Strategieën (FNB-SoNeStra) en Signs of Safety (SoS). Middels een voormeting en een nameting (drie maanden na totstandkoming van ofwel een familiegroepsplan ofwel een regulier hulpverleningsplan) zijn gegevens verzameld bij gezinnen en jeugdhulpverleners. Om de resultaten van familienetwerkberaden te toetsen, zijn de gegevens van 77 gezinnen waar een familienetwerkberaad werd afgerond afgezet tegen de gegevens van 59 gezinnen waar nadrukkelijk geen familienetwerkberaad werd aangeboden maar reguliere hulpverlening werd ingezet.

Uit de resultaten komt naar voren dat bij 36 procent van de gezinnen die in de gelegenheid werden gesteld om een familienetwerkberaad in te zetten, daadwerkelijk een familiegroepsplan werd opgesteld. Dit percentage is vergelijkbaar met het slagingspercentage van 41 procent in het onderzoek in de jeugdbescherming¹. Wanneer een onderscheid wordt gemaakt per vorm komt naar voren dat FNB-SoNeStra significant vaker leidde tot een familiegroepsplan (76 procent) dan SoS (34 procent) en EK-c (29 procent). Hierbij dient opgemerkt te worden dat bij FNB-SoNeStra en SoS kleinere groepen zijn gevolgd, waardoor percentages een vertekend beeld kunnen geven. De duur om tot een familiegroepsplan te komen was in huidig onderzoek gemiddeld tien weken (range 1-38 weken). Gezinnen die gebruik maakten van SoS hadden de langste tijd nodig om tot een familiegroepsplan te komen met een gemiddelde duur van achttien weken. Dit verschil is significant van de duur van Ek-c (tien weken) en FNB-SoNeStra (negen weken) trajecten. Het besluit om in de voorbereidingsfase af te zien van een familienetwerkberaad werd na gemiddeld veertien weken genomen (range 0-44 weken).

Wat betreft de effectiviteit van familienetwerkberaden in de preventieve jeugdbescherming komt naar voren dat de inzet van familienetwerkberaden na drie maanden niet tot betere, maar ook niet tot minder goede resultaten leidt in vergelijking met de reguliere

hulpverlening met betrekking tot aanwijzingen voor kindermishandeling, risicoscore op kindermishandeling en inzet van professionele zorg. Deze resultaten komen overeen met de resultaten van het onderzoek in de jeugdbescherming¹. Vanwege het kleine aantal gezinnen waarbij na drie maanden sprake was van een ondertoezichtstelling, uithuisplaatsing en terugplaatsing is het verschil tussen de inzet van een familienetwerkberaad en reguliere hulpverlening voor deze uitkomstmaten statistisch niet getoetst. Gezinskenmerken lijken in huidig onderzoek niet van invloed te zijn op de resultaten, wat tevens overeenkomt met het onderzoek in de jeugdbescherming¹.

Op basis van de resultaten van huidig onderzoek kan geconcludeerd worden dat de inzet van familienetwerkberaden in de preventieve jeugdbescherming op de korte termijn niet leidt tot andere resultaten in termen van aanwijzingen voor/risico op kindermishandeling en inzet van professionele zorg dan de reguliere werkwijze. Ook lijken gezinskenmerken niet van invloed te zijn op de resultaten. Wat betreft het aandeel tot stand gekomen familienetwerkberaden kan geconcludeerd worden dat slechts 36 procent van gezinnen waar een familienetwerkberaad werd aangeboden slaagt in het maken van een familiegroepsplan, wat gemiddeld tien weken duurt. Gemiddeld duurt het veertien weken voordat duidelijk wordt dat een familienetwerkberaad geen doorgang gaat vinden. Gezien de overeenkomstige resultaten in dit onderzoek en het onderzoek in de jeugdbescherming¹, lijkt de inzet van familienetwerkberaden niet meer of minder effectief te zijn in de preventieve jeugdbescherming dan in de jeugdbescherming.